

*fogadj jól! Kicsiny lakásunk üres,
nem tud már rólam, ki gyerekfejemmel
láttam halált és kínlódtam peres
család közt s korán, örök szerelemmel*

*bújtam az Első friss mellére és
egész Osztállyal kellett, hej, perelnem,
de nem volt hiába a szenvedés:
örök szerlmem lett első szerlmem.*

*Csüggedt eső, novemberek vize
zúg le az öreg, elkorhadt csatornán!
Mit nem mutathat tükör, semmi se —
ablaküveg mutasd meg régi formám:*

*kisírt szemem, végigsírt ifjúságom.
Ó szív, idézd fel bús esték sorát
csapdosó láng fényét az égő fákon,
az egyedüliség fanyar borát*

*a leskelődő betegséget, álmos
és baráttalan délutánokat
szegényéletem énvelem bejárd most
sok szűk évetem, sok bő bajomat.*

*Ne ugassatok telepi kutyák
melengessetek most már gyári rétek,
szegénység keblén nőtt szomorúság
űz engem sírni, vissza, ti közéték.*

*Melengess gyár, fogadj szeles mező
dalolj citera bús, szegény szívemnek,
hadd sírja ki magát az érkező,
apai vállán a szegénytelepnek.*

Salamon Ernő

Tehenek

Két elhízott kupec bicskával vagdosta a kövér hűs darabokat. Főlszúrták a bicska-hegyre s ahogy lengették: végigcsurgott bajúszukon az aranyló zsír. Teleszájjal ettek; s már mióta, hej, mióta ettek! S én mióta állok itt, a csatakos földön, ó nem, cipőm nincs már, csak zsákba van burkolva a lábam . . . És bámulom a mozgó, zsíros szájukat!

Hetek óta nem ettem már, csak kenyeret és rothadt almát. Most kijöttem a vásárba, hátha kapok valami munkát, elhajtok valahova egy tehenet, vagy néhány disznót. S állok a pecsenye-sütő sátra előtt és szédülök a sercegő hús szagától.

— Hajcsár vagy? — üt arcomba a kérdés, s hogy igent intek, még megkérdezi:

— Váralja felé tudod az utat?

Tudom . . . igen . . . mit is nondhatatnék egyebet? Mondjam, hogy csak hetek óta élek ezen a vidéken s Váraljának még a hírét sem hallottam. Majd csak útbaigazít valaki s pirosra sült húst eszem vacsorára . . .

— No, gyere a mázsához, oszt indulj, mielőtt sötétedik.

De én csak állok s érzem, ahogy orromon keresztül felszívódik a forró zsír szaga.

— No, mire vársz? — kérdi s még lenyel egy húsdarabot.

S én nem szólok, csak mutatok a pléhtányérra s az ujjaim legszívesebben megmarkolnák a tányér szélét.

— Éhes vagy, mi? — s már tolja elém a tányért s megtörli kabátja bélésében a bicskát.

Ujjaimmal téptem szét a maradék húst, amin már megfagyott a zsír, de mégis égette a torkomat. A kenyeret csak azután kezdtem majszolni s így teliszájjal indultam a mázsáló felé, ahol a nagytestű kupec három tehenet bízott rám s a kezembe nyomott egy ezüst pénzdarabot.

Késő délután volt, nyirkos novemberi ég. Az eső ott ólalkodott a fejem fölött s én egy letört gallyra kötött ostorral poszogattam a lassú teheneket. Majd mindennap esett akkortájt az eső, a sár bokáig ért az úton s alig tudtam húzni magam után a zsákba burkolt lábamat. S ha még az eső is megered talán . . . Legjobb volna az út szélére hajtani a jószágot, lefeküdni és kiinni a tele tőgyükből az édes tejet . . . Vagy megfordulni és hazahajtani őket Szurdicsra . . . és istállót eszközálni az udvaron . . . az anyám hiába falusi, még sohasem volt tehene . . . Tejet is ha egyszer ivott esztendőben . . . Vajjon, mit csinál most? Talán ő is ezt a kegyetlen sarat tapossa valahol . . .

Sötétedett már. Az alkony egyre lejjebb lapult és fojtogatta a tájat. Sehol egy ház és még csak két falut hagytam magam mögött. Mikor is érek Váraljára? S hirtelen megrémültem: hát ha rossz úton járok, hátha rosszul értettem, amit útbaigazítottam mondott.

Az egyik tehen, szép, sárga állat, keservesen elbődült és megtorpant. Bökdösni kezdtem az ostornyéllal, majd a szíjjal ütögettem, de hiába. Ki tudja, milyen rémeket látott a ránk szakadt sötétségben? Ütöttem, rúgtam, de a csökönyös állat nem mozdult, csak néha elbődült nagy szomorúsággal. Hideg volt, szél cibálta a hajamat, de mégis csurgott a verejték rólam. Aztán, hosszú percek múlva, megmozdult a tehen s én csak akkor gondoltam a másik két jószágra, amelyek már jócskán előttünk jártak. Végighúztam ostorommal a megrémült állaton és futva kergettem magam előtt, hogy a másik kettőt utólérjük.

Megeredt az eső. Nem futó nyári vihar volt ez, ami csak megremít roppant vízcseppeivel, hanem éjszakára s tán egész napra

szóló sűrű eső. Novemberi eső, amely tüskékkal veri az arcot. Átizzadt testemen most végigcsurgott a fagyos víz, fogaim vacogtak s úgy éreztem, rossz ruhám is lemálik rólam. A tehének rémülten kapkodtak ide-oda s hol megtorpantak, hol esetlenül futni kezdtek. S az eső csak zuhogott s a szél telemarokkai verte szemembe a hideg vízceppeket.

Nem birtam tovább. A hideg rázott és a káromkodás s az elfojtott sírás marták az ajkamat. Hirtelen egykori szeretőm jutott eszembe, egy telikeblű, nevetős cigányleány s már hallottam is, ahogy énekel s én is vacogó fogakkal énekeltem: „Ha te elmégy, én is el“ —, majd a kövér kupeceket láttam, ahogy kilós húsdarabokat nyelnek zsirtól csöpögő szájjal s már, mint forró zsír, zuhogott rám az eső. Zsírból volt körülöttem minden, a föld, az ég, a sunyin kóválygó felhők . . .

Megálltam. Ekkor már tudtam: eltévedtem, s tudtam: már alszanak dunyháik alatt a váraljai parasztok s a kövér kupecsek.

Álltam a fekete esőben, görcsösen szorongattam kezemben az ezüst pénzdarabot s arra gondoltam: mi mindent vehetnék rajta. Kenyeret, italt s még le is heveredhetnék egy kocsmá padlójára. De így talán reggelre már megvesz az isten hidege . . .

Mégegyszer nekivágtam. Cuppant a sár a jószágok nehéz patája alatt, az eső marta az arcomat s a szemem belebámult a vizenyős sötétségbe: ha egy lámpát, egy ablakot, egy házat találna . . .

Zelk Zoltán

Ár, árú, háború

Háború van nyugaton, északon, keleten; milliók állnak fegyverben és az államok — nemcsak a hadviselő felek, hanem a semlegesek is — termelési rendjüket a hadiállapot rendkívüli kívánalmainak megfelelően kell, hogy átrendezzék. A korszerű hadviselés totális; nemcsak a fegyverek, a támadó és védekező fegyverek, a katonai és polgári mozgósítás és állandó riadó állapot szempontjából, hanem az egész gazdálkodásnak és államháztartásnak háborús szolgálatba való állítása tekintetében is. A korszerű háború teljes egészében igénybe veszi az egyes államok gazdasági gépezetét. A semlegesek kénytelenek totális háborús átalakítást keresztlüvinni gazdasági rendszerükben, ezek mintegy a hadbanállók gazdasági hinterlandjával szolgálnak, hadtáptérszervezetekké válnak és rajtuk keresztül történik a háborús államok gazdasági ellátása. A hadakozó államokban csökken a termelés, mert hiszen a modern háború óriási felszerelésű, egész gazdasági apparátust igényel.

Elkerülhetetlen az ország gazdasági épületének alapjaiban való megrendülése. A milliós hadseregek elvonják a termelési eszközöktől a bérmunkások hadseregeit, akiknek a helyei betöltet-